

Същност, значимост и приложение на често използваните в англоезичните печатни медии идиомии и фрази, в подкрепа на изучаването на лексиката на английски език за академични цели

Екатерина Попандонова-Желязова

Abstract: Essence, Significance and Application of Commonly Used in Print Media English Idioms and Phrases in Support of Learning the English Vocabulary for Academic Purposes: *The main purpose of this article is to acquaint EFL students with those idioms that are often used in English newspapers and magazines. Thus it would be useful for them to get a better understanding of this particular linguistic phenomenon, as well as to improve and deepen their academic knowledge of English as a foreign language.*

Key words: *Idioms, Categories of Idioms, English For Academic Purposes, FL Knowledge.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Езикът представлява енергична реалност, която се развива под влиянието на различни фактори. Един по-задълбочен поглед върху английския език показва едно изключително и забележително лингвистично разнообразие, което прави изучаването му вълнуващо и интригуващо. Английският език може да се определи в голяма степен като динамичен, тъй като постоянно обогатява лексиката си с идиоматични изрази, които го правят и много по-колоритен.

Идиомите са индивидуална част от езика със специфични особености, които различават един език от друг. Те отразяват безспорни и установени културни традиции, като характеризират националната индивидуалност на определена общност. Те не са изолирана част от езика, която може да се използва или изпусне, а формират съществена част от речниковия състав на различни езици. Разбирането, как лексиката се променя, подпомага разглеждането на идиомите в подходяща перспектива.

Трудно е да се каже кои идиомии активно се използват в английския език и кои отмират или вече са излезли от употреба. Идиомите постоянно отпадат или се появяват в речта. Едни от причините в английския език да съществуват толкова много идиомии са огромната издателска индустрия; влиянието на масмедииите на световно ниво; привлекателността на английския език и обичаи; международната политическа и икономическа позиция на Британия и Америка; повсеместното използване на езика от различни културни общности по света.

За да се проникне в същността на английския език е необходимо да се познава естеството на неговите идиомии, скритото им значение, произхода им и сферата, в която се използват.

ПРЕЦИЗИРАНЕ НА КОНЦЕПЦИИТЕ И ПРЕДСТАВИТЕ ЗА ИДИОМИТЕ

Съществуват различни дефиниции за идиомите. Oxford Advanced Learner Dictionary ги определя като: 'група от думи, чието значение се различава от значенията на отделните думи', докато фразата представлява 'група от думи, които притежават специфично значение, когато се използват съвместно.' Според уикипедията, идиомът е вид устойчиво словосъчетание, чието цялостно значение не е изградено от значенията на съставлящите го компоненти (думи/ термини, фрази), а има преносно, метафорично значение, което е познато поради често срещаната си употреба.

Често етимологичният произход на много от идиомите е неясен или неразбираем. Някои от тях произхождат от литературата, други от Библията, спорта, модерния жаргон, басните и т.н. Известни автори като Езоп, Чосър, Шекспир ги измислят, за да придадат чар на произведенията си. В творчеството си Шекспир, например, въвежда стотици идиомии (<http://www.phrases.org.uk>), които са широко

разпространени и днес. А след войните, в обществената сфера навлизат редица военни идиоми като *all's fair in love and war, if you want peace prepare for war, bite the bullet, train the gun on somebody, a war of words* и т.н.

За някои учени, терминът идиом има по-широк обseg и обхваща всички фиксирани фрази, поговорки, словосъчетания, понякога дори и единични думи с много значения. Соорег [1998] приема като идиоми дори думи, които се използват метафорично, като weigh (тежа) в израза weigh a decision (обмислям, премислям решение). За други [Moon, 1998], терминът идиом има много по-тясно значение, отнасящо се само до онези 'фиксирани и семантично неразбираеми/ метафорични' изрази като 'kick the bucket' или 'spill the beans'. Moon определя идиома като 'специфичен термин, използван в конфликтни ситуации'. Tabossi и Zargon [1993, цит. в Liu, 2003] твърдят че 'идиомите са многофасетни и изучаването им изисква разнообразни възгледи и различни методологически подходи'. За разлика от Соорег, Fernando [1996] изключва от определението за идиоми единичните думи. Според нея 'само онези изрази, които са конвенционално фиксирани в специфичен ред и лексикална форма, или имат ограничена серия от варианти, придобиват статута на идиоми.' Според Fowler [цит. в De Caro, 2009] идиомът е фраза, в която думите, взети заедно, имат значение, различно от речниковите дефиниции на отделните думи, което прави разбирането им трудно за изучаващите езика като чужд.

Според Corelli [2005] идиомът може да се определи като израз, чиято структура противоречи на основните принципи на композицията в английския език, но въпреки всичко е необходим, защото има своя собствена култура. Освен това той не зависи от стандартните граматически правила и не е съставна част на по-голям израз с подобни характеристики. Много идиоми и фрази, използвани преди години, вече са запечатани в паметта на хората и техни варианти често се използват в реклами, филмови диалози, вестници и списания.

Дефинициите само по себе си, обаче, не могат да достигнат до дълбоката същност на идиома и не посочват функцията му в английския език.

Понякога идиомът може да има и буквално и преносно значение. Напр. буквалното значение на идиома 'to sit on the fence' е 'седя на оградата': He was sitting on the fence without doing anything while they were trying to clean the yard. А идиоматичното е 'не изразявам категорично мнение/ не вземам твърдо решение относно определен въпрос': However, we cannot sit on the fence indefinitely and wait for others to take the lead.

Следователно, за всеки изследовател, 'идентифицирането на идиомите е просто опит да класифицират определен клас изрази със специфични функции спрямо други класове на базата на различни критерии' и поради тази причина 'различните изследователи използват различни критерии и идентификации' [Fernando, 1996:40].

КЛАСИФИКАЦИЯ НА ИДИОМИТЕ

Fernando разработва сиситема за класифициране на идиоматичните изрази и специфичните словосъчетания, в която идиомите са разделени на три категории: чисти (не-буквални), полу-буквални и буквални (виж Табл. 1):

Табл. 1 Категории идиоми

Категория	Пример
чисти идиоми	kick the bucket, pull someone's leg
полу-буквални идиоми	fat chance, go through
буквални идиоми	according to, in sum

Известен брой идиоми са подобни на изрази от други езици и могат по-лесно да се възприемат и използват. Други идват от по-древни фрази, изменени с времето. Напр. 'to hold one's horses' (спирам и изчакам търпеливо някого/ нещо), води началото си от времето, когато хората яздят предимно коне и е било необходимо да ги задържат, докато чакат някого/ нещо. 'Hold your horses,' I said when my friend started to leave the store [Niergarth, 2007].

Според Glucksberg [2001], метафоричният език (т.е. идиомите) е по-сложен за разбиране и употреба от стандартния. Той идентифицира четири типа идиоми: 1/ несъставни-неразбираеми – които не могат да се анализират нито на семантично, нито на синтактично ниво и чието значение не може да се обясни, напр. *by and large*; 2/ съставни-неразбираеми – които могат да се анализират на синтактично ниво, но чието значение също не може да се обясни, напр. *kick the bucket*; 3/ съставни-разбираеми – които могат да се анализират синтактично и семантично и чието значение може да се разбере до известна степен от съставните им думи, напр. *spill the beans*; и 4/ полу-метафорични – които функционират като метафори, напр. *don't give up the ship*.

От казаното до тук може да се обобщи, че идиомите са изрази с преносно значение, които не означават това, което изразяват буквално. По тази причина разбирането и използването им от учащите представлява сериозен проблем, свързан с усвояването на лексиката.

СТРУКТУРА НА ИДИОМИТЕ

Идиоматичните изрази по принцип са неделими единици. Те притежават лексикална и граматическа стабилност и неделима завършеност. Компонентите им са свързани в една цялостна рамка. Това предполага, че те са фиксирани по форма и всяка замяна или препоредба в структурата им може да доведе до пълна загуба на първоначалното им значение. Напр. изразът 'to smell a rat' не може да се измени в 'to smell the rat' или 'to smell the rats'.

Но все пак идиомът може да претърпи и известни промени. Някои от тях са резултат от промяна в граматическата му структура, която на пръв поглед може да се сметне за грешна. Напр. 'to be broken' буквално означава, че нещо е счупено. 'My car is broken so I cannot visit my cousin.'; 'to be broke' е граматично неправилна форма, но идиоматичното ѝ значение е нямам пари, разорен съм. 'He is broke and he can't afford to buy that house.'

Промени могат да настъпят и в съществителните, местоименията или глаголните времена. 'She criticized members of the committee for sitting on the fence and failing to make a useful contribution to the debate.' 'Either they hate you or they agree with you, but they can't sit on the fence. *India Today (1999)*'

Към една идиоматична фраза могат да се прибавят прилагателни и местоимения. 'Tom has been sitting indifferently at the end of the fence since the end of the quarrel.' Поради тази причина понякога е трудно да се изолира конкретния идиоматичен израз и да се намери в речника.

ИДИОМИТЕ, КАТО ЧАСТ ОТ СТРУКТУРАТА НА ЕЗИКА

Освен че са алогични, от етимологична гледна точка идиомите могат да се определят и като 'идиотски'. Думите *идиом* и *идиот* имат един и същи корен 'idios', което на старогръцки означава 'сам, самостоятелен' или 'личен, скрит, поверителен'. Първоначалното значение на думата *идиот* е 'някой, който не се интересува от обществените дела'. По същия начин идиомите са форма на скрито, поверително изразяване. Те представляват криптирани езикови загадки, разрешими единствено при предварително знание на отговора.

Въпреки, че са алогични и 'идиотски', се оказва, че те са по-важни за езика, отколкото се е смятало преди. Лингвисти като Steven Pinker смятат, че в

дългосрочната си памет съхраняваме толкова идиомни и думи, свързани със специфичен проблем или група хора, колкото и стандартни думи.

Идиомите са съществена част от постоянно актуалната дискусия относно еволюцията на езика. Според Noam Chomsky последният не е точно резултат от естествен подбор. Той, както и други негови съмишленици, вярва че езикът е вторичен продукт от различни развиващи се промени, една от които е нарастване обема на мозъка. Други учени от същата сфера, като Pinker, приемат езика като всяко друго сложно умение, което е директно селектирано с определена цел. Възгледът на Chomsky за еволюцията на езика не може да обясни някои от осезаемите свойства и приоритети на използването на идиомни. Част от спецификата на идиомите е техническа, свързана с начините, по които се съставят, как се позиционират в мислите и как с тях се конструират изречения. Това предполага, че те са по-трудни за разбиране и предполагат по-високи нива на използване и обработване на езика. Въпросът е че идиомите и различни специфично-тематични думи и изрази не представляват периферни езикови странности, а в действителност се явяват централни за разбирането как комуникираме.

ИДИОМИТЕ, КАТО СРЕДСТВО НА СТИМУЛИРАНЕ НА ПИСМЕНИТЕ И УСТНИ ИЗЯВИ

Лексиката и в частност идиомите са този аспект от езика, който придава характерна атмосфера на изказа, но в същото време са пренебрегвани в една или друга степен. Идиомите прибавят пикантност към писмената и устна комуникация, като я правят по-приятна. Без идиомни, комуникацията би изглеждала суха, скучна и монотонна. Те са 'есенцията, която увеличава духовитостта на изказа' [Abisamga, 2007]. Често се използват в разговорната реч, но са широко застъпени и в журналистиката, където авторите се стремят да представят статиите си ярки, живи и интересни [Minugh, 2008]. Използването им от журналисти и политици се явява една синтезирана система за изразяване на мнение, за предаване на решения и оформяне на оценки [Minugh, 2008].

Поради своята устойчива природа, непредсказуемо значение и значително разпространена употреба те са 'прословуто трудни', но едновременно и много полезен аспект от английския език за изучаващите го, защото разбирането им 'може да се окаже ценно предимство при усвояването на нов език' [Celce-Murcia & Larsen-Freeman, 1999].

Соорег [1998] отбелязва, че те изискват специално внимание в езиковите програми и не трябва да се поставят на второстепенна позиция в курса на обучение.

ПЕЧАТНИТЕ МЕДИИ И ИЗУЧАВАНЕТО НА ИДИОМИТЕ

Непрекъснато предизвикателство за усвояването на идиомите е факта, че няма ниво на развитие на умения по чужд език, на което може да се твърди, че те са напълно усвоени. Въпреки, че едва ли може да се постигне пълното им овладяване, всеки учащ трябва да знае, че те се срещат твърде често в разговорния и официален английски език. От друга страна, родноговорещите, които възприемат езика на вродено, генетично ниво постоянно използват идиомни. Доказано е, че само тези, които владеят езика на изключително добро ниво, могат адекватно да ги използват в различни ситуации.

Непрекъснатата им употреба в различните печатни медии ги прави важни за пълноценното владение на лексиката. Изучаването дори на определен брой идиомни, които се използват в печата, би било полезно за по-лесното усвояване на чуждия език, тъй като много от вестниците се издават и в електронен вариант, който достига до своите читатели в реално време и им дава възможност за достъп до автентичен език и актуална информация.

Печатните медии могат с успех да се прилагат в обучението на зрели индивиди в цял свят. Използвани по креативен начин, те подпомагат ефективно ученето, критичното мислене, креативността и съобразителността на учащите от всички възрасти. Използването им в образованието би предоставило възможност за нарастване на компетентността на учащите, най-вече в областта на лексиката и по-специално идиоматичните изрази.

Соорег [1998] резюмира идиомите от три часа записани телевизионни програми. Той стига до заключението, че те се появяват на всеки три минути и разбирането им е решаващо за възприемане същността на съответната тема. Lindquist [2007] отбелязва, че голяма част от идиомите се срещат в предварително обмислените и написани статии и материали. Ulland [1997] осъзнава необходимостта от идентифициране на идиомите от френските вестници и събира двадесет от тях, като ги нарича 'фиксиран израз' от предикатен тип.

Въпреки, че в печатните медии се срещат много на брой идиоми и фрази, понякога е рисковано те да се използват необмислено, защото могат да не се разберат дори от изявени лингвисти. Специализираните речници предлагат широк набор от подобни идиоми. В учебниците, от друга страна, са представени различни групи от подобни идиоми, без да се обоснове избора им или да се посочи сферата им на приложимост. Освен това, за изучаването на идиомите като част от лексиката, е отделено значително малко внимание – по-малко от десет процента, така че учащите нямат възможността да се запознаят по-подробно с тяхното приложение.

Във връзка с казаното по-горе учащите могат да се запознаят с някои от често използваните идиоми и фрази в печатните медии, които след това да използват свободно, без притеснение в подходящ контекст.

ИДИОМЪТ В РАМКИТЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНИЯ КОНСТРУКТ

Знанието на буквалния смисъл на съставните думи на идиома, не означава, че той може да се разбере напълно, което води до необходимост учащите да контекстуализират информацията спрямо съответната ситуация. Това се осъществява на няколко етапа, на първия от които се обработва фигуративното значение; ако то е неподходящо следва обработване на буквалното значение. Изучаването на идиомите е съпроводено с много препятствия, и една от причините е, че много от тях имат еквивалент в други езици, напр. *1/ Actions speak louder than words, All that glitters isn't gold, to kick the bucket, Practice makes perfect* и други намират своите буквални еквиваленти в немския език; *2/* а идиоми като *Don't judge a book by its cover, to save for a rainy day, Kill two birds with one stone, The customer is always right* са автентично равностойни в китайския език и т.н.

Съществуват, обаче, редица идиоми, специфични за конкретния език. Оттук следва и предизвикателството за учащите да усвоят идиомите в разнообразните им нюанси. Според Graded Salience Hypothesis (*хипотеза за степенуване на различните значения на думите, която приема, че в процеса на разбиране на езика някои значения на думите по-ясно се отличават от други*), развита подробно от Giora [1999], първоначално трябва да се обработват идиомите с по-характерните значения, преди да се активират по-малко известните.

Идиомите в процеса на учене и преподаване на чужд език

Инкорпорирането на идиомите в семинарните часове по чужд език, посредством ефективни техники, е обект на особено внимание в процеса на учене и преподаване на чужд език с академични цели в опит да се подобри преподавателската практика. Използването им извън и в редовните часове и в различни видове дейности подпомага учащи и преподаватели да участват в градежа на иновативни среди на комуникация, предоставя по-добри условия за подобряване на уменията за общуване в разнообразен контекст.

Още повече, широко разпространеното използване на идиомите в ежедневната реч от английскоговорящите води до необходимост да им се отдели специално внимание в обучението, за да могат изучаващите чужд език да бъдат конкурентни и да повишат знанията си по лексика.

Тъй като английският език е задължителен в учебните програми на всички висши учебни заведения в България, към преподавателите стои предизвикателството да организират часовете си по интересен и привлекателен начин, за да подпомогнат студентите да усвоят по-лесно езика във връзка с изискванията на поставените академични цели по специалността. За да е истински продуктивен учебния процес по чужд език във висшето образование, е важно студентите да учат първо тези идиоми, които имат отношение към терминологията на специалността, която изучават.

Във връзка с изложените по-горе съждения е разработен интерактивен учебен материал, свързан с изучаването на идиоми и фрази, често използвани в англоезичните печатни медии. Материалът е представен под формата на упражнения, с включени към тях дефиниции на идиомите. Примерите не са съставени изречения, подбрани за съответната цел, а са точни извадки от вестници, книги чиято автентичност доказва използваемостта им. Поради спецификата на настоящата статия, няма да се анализират идиомите в рамките на упражненията, в които са разгледани, а ще се представят само с тяхната дефиниция и примерите, в които са използвани. Систематизацията на идиомите не е представена по класификациите на Fernando и Glucksberg, а по-скоро по начин, който улеснява тяхното възприемане, процесуализиране и имплементиране в практиката от студентите. По-долу са дадени няколко теоретични примера от разработения материал:

1/ *a wet blanket* – *a dull or depressing person who spoils other people's enjoyment/ fun by being negative and complaining*

Ex. He has proved a wet blanket rather than the big, colourful character expected.

Sun, News of the World (2004)

2/ *spill the beans* – *tell sb sth that should be kept secret or private, disclose sth confidential*

Ex. She now says she is pregnant and is going to spill the beans to my fiancée.

Sun, News of the World (2005)

3/ *sit on the fence* – *have trouble making up your mind about a particular issue; not to make a clear choice between two possibilities*

Ex. I would rather be a victim of my honesty than be with those who sit on the fence.

Times, Sunday Times (2002)

4/ *at the eleventh hour* – *at the last possible moment/ minute/ time before it is too late, right before a deadline*

Ex. 'The darkness' pulled a show at the eleventh hour in Liverpool over the weekend after singer Justin Hawkins got a throat infection.

NME (New Musical Express) (2003)

5/ *between the devil and the deep blue sea* – *choose between two equally unpleasant or undesirable situations or alternatives*

Ex. It's like being caught between the devil and the deep blue sea – you're told you're not a celeb but nor are you anonymous.

Sun, News of the World (2004)

От представената по-горе информация може да се обобщи, че използването на идиоми в семинарите може да се превърне в едно полезно и добре функциониращо средство с образователна цел. Идиоматичните изрази придават на английския език разнообразие, ярък стил и колорит. Те дават възможност учащите да разберат по-добре английската култура, да се потопят в обичаите и начина на живот на езиковата общност, и проникнат в същината на английската история.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Употребата на различни идиоми, използвани в англоезичните вестници и списания, може да се включи в учебната програма като подходяща стратегия, която да помогне на студентите да придобият, подобрят и затвърдят лексикалните си познания по специфична тематика. Това ще повиши доверието в собствените им възможности и ще затвърди желанието им да се изразяват умело на целевия език, преди всичко чрез използване на идиоми. От друга страна липсата на познания относно идиомите и тяхното използване оказва негативно влияние върху цялостното им представяне.

Необходимо е и преподаватели и студенти да използва идиомите в подходящ контекст, в който да решават редица въпроси, като дефиниции на идиоми, тяхното приложение в практиката, преподавателска методология и др. По този начин образователният процес ще се обогати, а участниците в него ще се облагодетелстват по отношение на развитие на специфична лексика, свързана с изучаването на езика за академични цели.

Когато изучават по-подробно идиомите, особено тези, които често се използват във вестниците и списанията (до които всеки ежедневно има достъп), студентите имат възможност да се докоснат до реалния живот на англоговорящите. Всеки може да овладее чужд език до определено ниво, но именно използването на идиоми привнася естествено и креативно усещане за реални знания. Ако студентът има желание да се научи да говори езика свободно, то изучаването на идиомите ще му помогне да постигне едно удовлетворително ниво в постигането на тази не лека задача.

Изучаването на идиомите води до редица предимства като лекота на изказа, по-добро разбиране и най-вече овладяване на нова лексика.

Целта в семинарите по английски език е да се въведе една динамична атмосфера, която да позволява на студентите да развиват различни умения, като се включат в активен процес на изграждане на знания, имат възможност да се учат взаимно един от друг, задълбочават познанията си по езика и се приближават към културата и традициите на владеещите целевия език.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Abisamra, N., (2007), <http://www.nadasisland.com/idioms/>
- [2] Celce-Murcia, M. & Larsen-Freeman, D., (1999), *The Grammar Book: An ESL/EFL teacher's course*, 2nd ed., Boston: Heinle & Heinle.
- [3] Cooper, C.T., (1998), Teaching idioms, *Foreign Language Annals*, 32(2), 255-266.
- [4] Corelli, L., (2005), *Idioms: Piece of Cake or Hard Nut to Crack?*,
- [5] <http://www.omniglot.com/language/articles/idioms.htm>
- [6] De Caro, E.E.R., (2009), *Dictionary of Modern English Usage in The Advantages and Importance of Learning and Using Idioms in English*, Cuadernos de Linguística, N 14, p. 121-136
- [7] Fernando, C., (1996), *Idioms and Idiomaticity*, Oxford: Oxford University Press
- [8] Giora, R. & Fein, O., (1999), *On understanding familiar and less-familiar figurative language*, *Journal of pragmatics*, vol. 31(2).
- [9] Glucksberg, S., (2001), *Understanding figurative language: From Metaphor to Idioms*, Oxford University Press, USA
- [10] Lindquist, H., (2007), *Viewpoint – wise, the spread and development of a new type of adverb in American and British English*, *Journal of English Linguistics*, vol. 35 (2), 132-156.
- [11] Liu, D., (2003), *The most frequently used spoken American English Idioms: A Corpus Analysis and Its Implications*, *TESOL Quarterly*, vol. 37, N 4.

- [12] Minugh, D., (2008), *You people use such weird expressions: The frequency of Idioms and Phrases in newspapers CDs as corpora in Corpora galore*, edited by John M. Krik, p. 58.
- [13] http://books.google.co.in/books?hl=en&lr=&id=5LU5mHN0KqAC&oi=fnd&pg=PA57&dq=idioms+in+newspapers&ots=hqUBvZI4dU&sig=1x_1tf3khX87ikJn3MH-ApK6sSM#PPA59,M1.
- [14] Moon, R., (1998), *Fixed expressions and idioms in English*, Oxford: Clarendon Press.
- [15] Niergarth, E., (2007), *The Idiom Book: 1010 idioms in 101 two-page lessons*, Pro Lingua Associates ESL/EFL Book Publishers, USA.
- [16] Ulland, H., (1997), *Pour un dictionnaire des fréquences des locutions verbales (for a frequency dictionary of verbal locutions)*, Linguistics investigations, vol. 21(2), 367-378.

За контакти:

доц. д-р Екатерина Георгиева Попандонова-Желязова, УниБИТ, София, e-mail: popandonova_e@yahoo.com